

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA KLIMATU

z dnia

**zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów
za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej**

Na podstawie art. 17 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2020 r., poz.61) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67 poz.337) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1 pkt 2 lit. d otrzymuje brzmienie:

„d) na siedliskach wilgotnych i bagiennych, zgodnie z typologią siedlisk leśnych, w tym w szczególności na siedliskach leśnych stanowiących siedliska przyrodnicze mające znaczenie dla Wspólnoty, w rozumieniu przepisów o ochronie przyrody: 91D0 - bory i lasy bagienne, 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91F0 - łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe.”;

2) w § 3 pkt 1 lit. d otrzymuje brzmienie

„d) ograniczania trwałego odwadniania bagien śródleśnych, w tym także wydzieleni stanowiących siedliska przyrodnicze mające znaczenie dla Wspólnoty, w rozumieniu przepisów o ochronie przyrody: 3110 – jeziora lobeliowe, 3160 – naturalne dystroficzne zbiorniki wodne, 7110 – torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, 7120 - torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej lub stymulowanej regeneracji, 7140 - torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 7210 - torfowiska nakredowe, 7230 - górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, do przypadków, w których wyniki przeprowadzonych badań i ekspertyz wykluczają niekorzystny wpływ tego zabiegu na stosunki wodne w lasach ochronnych oraz na właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego,”;

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z § 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67, poz.337) za ochronne mogą być uznane m.in. lasy, które chronią zasoby wód (lasy wodochronne):

- a) u źródlisk rzek i potoków,
- b) wzdłuż rzek, potoków, kanałów, jezior i innych zbiorników wodnych, uznanych za żeglowne i spławne, a także nie uznanych za żeglowne i spławne, wyodrębniane w zależności od ich położenia i charakteru, przy uwzględnieniu, że obejmują:
 - w górach - lasy położone między brzegami wód i najbliższymi liniami naturalnymi w terenie,
 - na nizinach - lasy położone na terenach zalewowych podczas średniej wysokości wody, wokół zbiorników wodnych, lasy położone między brzegiem danego zbiornika a najbliższą linią naturalną w terenie okalającą zbiornik,
- c) na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz w granicach stref ochronnych ujęć i źródeł wody, wyznaczonych zgodnie z przepisami prawa wodnego,
- d) na siedliskach wilgotnych i bagiennych.

W myśl § 3 pkt 1 rozporządzenia, w lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną w sposób zapewniający ciągłe spełnianie przez nie celów, dla których zostały wydzielone, w szczególności poprzez zachowanie trwałości lasów w drodze:

- a) dbałości o stan zdrowotny i sanitarny lasów,
- b) preferowania naturalnego odnowienia lasu,
- c) ograniczania regulacji stosunków wodnych do prac uzasadnionych potrzebami odnowienia lasu oraz użytkowania sąsiadujących z lasami ochronnymi gruntów nieleśnych,
- d) ograniczania trwałego odwadniania bagien śródleśnych do przypadków, w których wyniki przeprowadzonych badań i ekspertyz wykluczają niekorzystny wpływ tego zabiegu na stosunki wodne w lasach ochronnych.

Zasadniczym motywem zmian w § 1 i § 3 rozporządzenia są: 1) potrzeba usunięcia niejednoznaczności i aktualizacji rozumienia pojęcia „siedliska wilgotne i bagienne”, 2) terminologiczne powiązanie prowadzenia gospodarki leśnej, w zakresie uznawania lasów za ochronne i realizowanych w nich działań, z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2020 poz. 55), 3) stworzenie nowego impulsu do wyznaczania lasów wodochronnych jako instrumentu ochrony i wzmacniania retencji wód w oparciu o dodatkowe

kryteria wpływające z przepisów ustawy o ochronie środowiska dotyczących siedlisk przyrodniczych i ich ochrony, a przez to zapewnienie wdrożenia nietechnicznych metod zarządzania ryzykiem powodziowym, wypracowanych w ramach planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Proponowana zmiana realizuje Wytyczne: „Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym”, stanowiące załącznik nr 5 do Raportu wskazującego instrumenty zarządzania ryzykiem powodziowym, opracowanego w 2015 r. jako element prac nad planami zarządzania ryzykiem powodziowym.

Zastosowane w rozporządzeniu pojęcie „siedliska wilgotne i bagienne”, było używane powszechnie w okresie poprzedzającym wejście w życie obowiązującej ustawy o ochronie przyrody i transpozycję przepisów związanych z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego formy ochrony przyrody w postaci obszarów Natura 2000. Do zakresu normowania ustawy o ochronie przyrody włączone zostały pojęcia: siedlisko przyrodnicze, siedlisko przyrodnicze będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym.

Termin: „siedliska wilgotne i bagienne”, który był pierwotnie, aczkolwiek nie literalnie, odnoszony wyłącznie do siedlisk leśnych i ich typologii, określonej w Siedliskowych podstawach hodowli lasu (2004), w konsekwencji ww. zmian przestał być znaczeniowo ostry i przestał być również systemowo spójny z przepisami o ochronie przyrody.

Zagadnienie to zostało dostrzeżone w literaturze przedmiotu (m.in.: Czerepko J., Ostoje siedliskowe Natura 2000 a typologia leśna w Polsce, Leśne Prace Badawcze, 2004/4; Natura 2000 w lasach Polski. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. 2003).

Zróźnicowanie rozumienia pojęcia „siedlisko” w naukach przyrodniczych powodować może obecnie niejednoznaczne rozumienie tego terminu.

Przyjęcie typologii siedlisk leśnych wyłącznie według Siedliskowych podstaw hodowli lasu (2004), powoduje, że do siedlisk leśnych wilgotnych i bagiennych zaliczane byłyby następujące typy siedliskowe lasu:

I TERENY NIZINNE:

SIEDLISKA WILGOTNE: Bór wilgotny (Bw), Bór mieszany wilgotny (BMw), Las mieszany wilgotny (LMw), Las wilgotny (Lw) Las łęgowy (Lł)

SIEDLISKA BAGIENNE: Bór bagienny (Bb), Bór mieszany bagienny (BMb), Las mieszany bagienny (LMb). Ols (Ol), Ols jesionowy (OIJ)

II TERENY WYŻYNNE I PODGÓRSKIE:

SIEDLISKA WILGOTNE: Bór mieszany wyżynny wilgotny (BMwyżw), Las mieszany wyżynny wilgotny (LMwyżw), Las wyżynny wilgotny (Lwyżw), Las łęgowy wyżynny (Lłwyż)

SIEDLISKA BAGIENNE: Ols jesionowy wyżynny (OIJwyż)

III TERENY GÓRSKIE

SIEDLISKA WILGOTNE: Bór wysokogórski wilgotny (BWGw), Bór górski wilgotny (BGw), Bór mieszany górski wilgotny (BMGw), Las mieszany górski wilgotny (LMGw), Las górski wilgotny (LGw), Las łąkowy górski (LłG)

SIEDLISKA BAGIENNE: Bór wysokogórski bagienny (BWGb), Bór górski bagienny (BGB), Bór mieszany górski bagienny (BMGb), Ols jesionowy górski (OIJG).

Pod wpływem zmian legislacyjnych, związanych z przystąpieniem do Unii Europejskiej, rozpowszechniony został, przede wszystkim w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i aktach wykonawczych wydanych na jej podstawie, termin „siedlisko przyrodnicze”, wykraczające poza ww. typologię.

Wprowadzenie tego pojęcia przejaw wdrożenia dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.Urz. WE L 206z22.07.1992, str. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t.2, str. 102, z późn. zm.).

Powszechność użycia pojęcia „siedlisko przyrodnicze” zarówno w języku naukowym i prawnym, jak i praktyce wykonywania ochrony przyrody, uzasadnia obecnie znaczeniowe powiązanie nowelizowanego rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej z terminologią i typologią stosowaną na gruncie ustawy o ochronie przyrody. Rozwiązanie takie jest uzasadnione z co najmniej kilku przyczyn:

- umożliwia wprowadzenie dodatkowych kryteriów uznawania lasów za ochronne, ułatwiających ich wyznaczenie,
- wzmacnia wzajemne różnorodne funkcje ochronne lasu, przekładając się na realizację zasad związanych z kształtowaniem pozaprodukcyjnych jego funkcji i powiązań gospodarki leśnej z otoczeniem społeczno - gospodarczym (zgodnie z głównymi celami hodowli lasu określonymi w Zasadach hodowli lasu);
- wprowadza łatwość implementacji proponowanych zmian w kontekście aktualnej dostępności danych w zasobach informacyjnych standardu Leśnej Mapy Numerycznej (LMN)
- może stać się impulsem do weryfikacji i tworzenia nowych lasów wodochronnych, co posiada obecnie duże znaczenie w kontekście strategicznych i prawnych zmian mających na celu ochronę i zwiększanie retencji wód.

Doprecyzowanie § 1 pkt 2 lit. d ww. rozporządzenia polega na uszczegółowieniu typów siedlisk przyrodniczych, których występowanie na terenach leśnych powinno być dodatkowym

kryterium uznawania lasów za ochronne za pomocą typologii siedlisk określonej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz.U. 2014 poz. 1713).

W konsekwencji dotychczasowy zapis dotyczący hydrogenicznych (wilgotnych i bagiennych) ekosystemów leśnych zostaje wzbogacony redakcyjnie o uwypuklenie w postaci wskazania na siedliska przyrodnicze : 91D0 - bory i lasy bagienne, 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91F0 - łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe. Dwa z wymienionych siedlisk przyrodniczych (91D0 – bory i lasy bagienne oraz 91E0 – lasy łągowe) uznane są za siedliska o znaczeniu priorytetowym, co stanowi dodatkowe uzasadnienie proponowanej zmiany.

Zmiana § 3 pkt 1 lit. d ww. rozporządzenia uszczegóławia wynikający z tego przepisu wymóg ograniczenia trwałego odwadniania bagien śródleśnych do przypadków, kiedy wykluczony zostanie niekorzystny wpływ tego zabiegu na stosunki wodne w lasach ochronnych, przez: 1) wskazanie typów siedlisk przyrodniczych, w przypadku których działania takie powinny ulegać ograniczeniu lub całkowitej eliminacji, 2) dodanie kryterium braku negatywnego wpływu na właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego. Zmiana ta posiada uzasadnienie również w fakcie niejednoznaczności i problemów interpretacyjnych odnośnie do terminu „bagna śródleśne”.

Z tych względów zaproponowano zmianę dotychczasowego brzmienia § 3 przez objęcie tym przepisem również typów ekosystemów hydrogenicznych (wilgotnych i bagiennych), o charakterze nieleśnym (mogące występować w kompleksach śródleśnych bagien i towarzyszących im niewielkich zbiorników wodnych), stanowiących następujące siedliska przyrodnicze: 3110 – jeziora lobeliowe, 3160 – naturalne dystroficzne zbiorniki wodne, 7110 – torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 - torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej lub stymulowanej regeneracji, 7140 - torfowiska przejściowe i trzęsawiska, 7210 - torfowiska nakredowe, 7230 - górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk. Wszystkie z wymienionych ekosystemów posiadają istotne znaczenie dla zachowania i kształtowania właściwych stosunków wodnych, zarówno na terenach leśnych, jak i poza nimi. Jednocześnie mają znaczenie dla zachowania bioróżnorodności. Dwa spośród wskazanych wyżej siedlisk przyrodniczych uznane są za siedliska o znaczeniu priorytetowym (torfowiska wysokie 7110 oraz torfowiska nakredowe 7210).

Implementacja zaproponowanych zmian nie powinna nastręczać trudności z uwagi na możliwość nawiązania do struktury i zawartości zasobów aktualnych leśnych map numerycznych, opracowanych dla Lasów Państwowych. Baza atrybutów dla wydzieleń

leśnych (oddziały, pododdziały) zawiera zarówno informacje dotyczące typów siedliskowych lasów (wg Siedliskowych podstaw hodowli lasu), jak również zinwentaryzowanych siedlisk przyrodniczych mających znaczenie dla Wspólnoty (wg ustawy o ochronie przyrody i aktów wykonawczych do niej) - kody siedlisk przyrodniczych znajdują się w dodatkowej tabeli danych, możliwej do połączenia w wydzieleniach leśnymi (obiektami geometrycznymi) na zasadzie relacyjnej bazy danych. Dzięki zaproponowanym zmianom praktyczne wdrożenie procedur z tym związanych w gospodarce zasobami leśnymi zostanie uproszczone i będzie bazowało na bardziej jednoznacznych kryteriach niż dotychczas. Jedynie w zakresie proponowanej zmiany dotyczącej ograniczenia odwadniania bagien śródleśnych (§ 3 pkt 1 d) można liczyć się z występowaniem sytuacji, w których pewna, ograniczona część tego typu terenów występować będzie poza granicami Lasów Państwowych. W takich przypadkach adekwatna informacja dotycząca typów siedlisk przyrodniczych może być zawarta w innych źródłach danych (poza leśną mapą numeryczną), lub też może być niedostępna. Sytuacje te nie wykluczają jednak w żadnej mierze zasadności proponowanych zmian i ich praktycznej przydatności.

Proponowane zmiany stanowią m.in. przejaw wdrożenia Wytycznych: „Nietechniczne metody zarządzania ryzykiem powodziowym”, stanowiących załącznik nr 5 do Raportu wskazującego instrumenty zarządzania ryzykiem powodziowym, opracowanego w 2015 r. jako element prac nad planami zarządzania ryzykiem powodziowym.